

Destinele lor s-au încrucișat în acel sfârșit al iernii lui 1429 – pe 25 februarie –, la castelul Chinon. Gilles de Rais este unul dintre nobilii de țară bretoni și vandeeni care au luat partea delfinului Carol, hărțuit de armata engleză. În Anglia, în numele regelui Henric al VI-lea, copil încă, exercită regenta unchiul său Ioan, duce de Bedford. Dar el domnește și la Paris, ocupă Normandia și asediază Orléans, poartă a sudului Franței.

La Chinon se vorbește mult și se acționează puțin. Oare oamenii politici și militarii aflați aici, copleșiți de eșecuri și înfrângeri, mai cred încă în cauza pe care o apără? Nici măcar delfinul Carol nu îndrăznește să afirme cu toată siguranța că e fiul lui Carol al VI-lea, după atâtea și-atâtea trădări ale mamei sale, Isabeau de Bavaria. O societate

strălucitoare, dar lipsită de suflet, face gălăgie, bârfește și clevețește sub plafoanele casetate din sala tronului, luminată de un cămin uriaș.

Este anunțată atunci o vizită stranie. Curtea freamătă întrevăzând un posibil amuzament. O tânără de șaisprezece ani, de origine țărănească, venită din ținuturile de graniță amenințate ale Lorenei, se dă drept trimisă de Regele Cerurilor ca să salveze regatul Franței. Delfinul a decis s-o primească. Orice extravaganță e bine-venită pentru curteni: în acest anotimp mohorât al exilului, distracțiile au devenit rare. Carol însă, înspăimântat, asediat de vești sinistre, înconjurat de preziceri întunecate, nutrește fără doar și poate o tainică fărâmă de speranță, ca un bolnav părăsit de medici care s-ar agăța de un vraci.

La această oră târzie, lumea se înghesuie în sala tronului. Mai bine de cinci sute de cavaleri, luminați de o pădure arzătoare de torțe, încremenesc dintr-odată, privind spre ușă. Și văd înaintând cu pași hotărâți un paj mărunțel, al cărui veșmânt din pânză grosolană, negru și cenușiu, contrastează puternic cu brocarturile, cu blănurile lor de hermină argintii, cu tunicile de mătase brodată. Are

ochi verzi și strălucitori, un chip osos cu pomeți înalți, o cască de păr întunecat tuns pe oală și mersul acela elastic, de sălbăticiune aproape, pe care-l dă obișnuința umblatului cu picioarele goale... Cu adevărat ființa asta vine de altundeva și e nepotrivită în mijlocul curtenilor, ca un pui de căprioară printre curcanii, păunii și bibilicile dintr-o ogradă.

A pus să i se transmită Delfinului un mesaj categoric:

„Am străbătut o sută cincizeci de leghe printre cete înarmate ca să vă vin în ajutor. Trebuie să vă spun multe lucruri bune. Voi putea să vă recunosc între toți ceilalți.“

Gentilomii au făcut mare haz. Carol a schițat un zâmbet rece. Un joc bizar de disimulare și recunoaștere se va juca între fata-băiat care se vrea trimisa lui Dumnezeu și falsul rege, fiu al unui nebun încornorat și-al unei regine desfrânate.

– Pretinde că mă recunoaște între toți, spuse Carol. Ei bine, fie! S-o punem la încercare. Să intre și să-l recunoască pe Delfin între toți!

S-a ridicat, lăsându-i jilțul împodobit cu flori de crin contelui de Clermont – chiar acela care a

fost ținut prizonier de Ioan fără Frică și eliberat cu condiția de a o lua în căsătorie pe fiica lui, Agnes.

Iată-l, așadar, pe micul paj cu privirea strălucitoare.

Îl caută pe Delfin. Șovăie în fața lui Clermont, apoi, zărindu-l pe Carol, se îndreaptă spre el și ingenunchează. Cum l-a recunoscut? După nasul greoi, după gura cu colțurile lăsate, după craniul ras sau picioarele sucite înăuntru? El însă n-o recunoaște. Nu vede decât un băiețandru care vrea să treacă drept fecioară, drept o iluminată care invocă legături de fiecare zi cu sfinții din rai.

Cu toate acestea, micul paj îi transmite deja un strop din puterea lui de convingere acestei umbre de rege. Cu o frază doar, a măturat îndoielile care planau deasupra-i asemenea unui stol de vulturi. Îți spun de la Dumnezeu că tu ești adevăratul moștenitor al Franței și fiu de rege și că am fost trimisă pentru a te însoți la Reims, ca acolo să fii încoronat și să primești consacrarea. Atât de multă căldură nu poate să rămână fără efect. Chipul lui Carol prinde o ușoară roșeață, iar ochii îi strălucesc de plăcere. În Ioana el s-a recunoscut pe sine însuși, rege de la Dumnezeu. Acum însă

mai lipsește ca, la rândul său, regele s-o recunoască pe ea.

– Spui, Ioana din Domrémy, că ești fată și trimisă a Domnului, rostește el. Ești gata să te supui încercărilor pe care am să ți le hotărâsc?

– Voi porunciți, seniore, iar Ioana ascultă, răspunde ea.

Ea seamănă atât de mult cu un băiat, îi explică regele, încât vrea să fie cercetată de două persoane respectabile aflate aici de față: Ioana din Preuilly, doamnă de Gaucourt, și Ioana din Mortemer, doamnă de Trèves.

Sărmana Ioana! Era pentru prima dată când urma să i se dea jos pantalonii. Din păcate, nu avea să fie și ultima oară. În așteptare, cele două matroane își umflă pieptul, enorme și înzorzonate. Măinile lor grele, acoperite cu inele, se mângâie una pe alta înainte de a pipăi pânțele feciorelnic și coapsele de călăreț ale micului paj.

Cealaltă încercare va fi să dea răspuns la câteva întrebări legate de religie unor oameni ai Bisericii, clerici și teologi, care se vor întruni în acest scop în bunul oraș Poitiers.

Astfel Ioana l-a recunoscut pe Carol, care prin ea s-a recunoscut pe el însuși. Dar ca s-o recunoască la rândul lui pe Ioana, regele așteaptă o expertiză a sexului și a inimii ei. Există totuși cineva care a recunoscut-o pe Ioana de la prima privire, încă de la intrarea ei în sala tronului. Acela este Gilles. Da, a recunoscut într-o clipită în ea tot ceea ce iubește, tot ceea ce așteaptă dintotdeauna: un băiat, un tovarăș de arme și de joc, și în același timp o femeie, pe deasupra o sfântă aureolată de lumină. Este un adevărat miracol că aceste calități așa de rare și așa de puțin compatibile între ele se găsesc reunite într-o singură ființă. Și miracolul continuă, când îl aude pe Delfin sfârșind audiența cu aceste cuvinte:

– Pentru moment, Ioana, te încredințez vărului meu, ducele d'Alençon, și credinciosului meu senior de Rais, care vor avea grijă de tine.

Din ziua aceea, Delfinul a dispus ca Ioana să locuiască într-un turn al castelului Couldray și să aibă în serviciul ei câteva femei și un paj, Ludovic de Coutes, doar cu puțin mai tânăr ca ea, de vreme ce avea atunci paisprezece ani.

Dimineața, asista la liturghie împreună cu Delfinul. În restul timpului, își măsura puterile cu însoțitorii ei, Ioan d'Alençon și Gilles de Rais, și nu rareori ieșea învingătoare la oină, la întrecerea în săbii, la lance sau la tragerea cu arcul.

Într-o zi, uitându-se la ea cum făcea acrobații pe un cal în galop, d'Alençon îi spuse lui Rais:

– Deloc nu mă mir că e fecioară. Nici unui bărbat nu i-ar trece prin cap să se apropie de ea – sau ar face-o doar dacă-i plac băieții.

Cuvintele astea au părut să-l jignească pe Rais, și el a replicat de îndată:

– Recunosc că mă uimești, vere. Cineva căruia-i plac băieții socoate că pentru iubire nimic nu-i pe potrivă unui băiat, a unuia adevărat. Dar cu siguranță există altceva la Ioana care-i explică fecioria.

– Ce altceva?

– Oare nu vezi puritatea care-i radiază din chip? Din întregul ei trup? Întreaga ei carne are o inocență vădită și asta descurajează cu desăvârșire cuvintele necuviincioase și pornirile spre intimitate. E vorba, da, de o inocență copilărească și de încă ceva, nu știu cum să-i spun: o lumină care nu-i de pe pământul ăsta.

– O lumină din cer? întrebă cercetător d'Alençon, ridicând din sprâncene.

– Din cer, chiar așa. Dacă Ioana nu-i nici fată, nici băiat înseamnă, nu-i așa, că este un înger.

Au tăcut, uitându-se la Ioana care zâmbea, ridicată în picioare, cu brațele în cruce, pe crupa calului avântat într-un galop întins. Părea într-adevăr că plutește pe aripi nevăzute, deasupra animalului care lovea cu furie pământul cu cele patru potcoave ale sale.

Multe blestemății s-au mai spus despre primii ani ai lui Gilles, în virtutea greșelii obișnuite care proiectează viitorul în trecut. Pentru că se știa care i-a fost sfârșitul, oamenii au socotit că trebuia neapărat să fi fost un copil vicios, un adolescent pervers, un tânăr plin de cruzime. S-au complăcut să imagineze toate semnele înainte-mergătoare care i-ar fi vestit crimele maturității. Numai că, în absența oricărui document, ne este permis să susținem contrariul acestei tradiții a „monstrului-în-fașă”. Vom porni, aşadar, de la ideea că, înaintea acestei fatidice întâlniri de la Chinon, Gilles de Rais fusese un băiat de treabă, nici mai bun, nici mai rău decât alții, cu o inteligență mediocră, dar profund credincios – într-o epocă în care era ceva obișnuit să întreții relații cotidiene cu Dumnezeu,

Isus, Fecioara și sfinții – și hărăzit, mai la urma urmei, să aibă soarta unui mare nobil de țară într-un ținut cu deosebire primitiv.

Se născuse în noiembrie 1404 în Turnul Negru al fortăreței Champtocé, pe malul Loarei. Proprietarul domeniului, bunicul său din partea mamei, Ioan de Craon, își conducea afacerile cu o brutalitate și o lipsă de scrupule extraordinar de eficiente în timpurile acelea pline de violență. La unsprezece primăveri, Gilles se vede lipsit, în decursul unui singur an, și de mamă, și de tată. Craon rupe testamentul ginerelui său și își atribuie tutela nepotului, precum și administrarea averii lui. El va avea o idee fixă: aceea de a-l uni pe băiat cu una dintre marile averi ale ținutului. La treisprezece ani, Gilles se vede astfel logodit cu Ioana Peynel, orfană în vârstă de patru ani și una dintre cele mai bogate moștenitoare din Normandia. Ca să obțină logodna, Craon a trebuit să plătească datoriile care-l împovărau pe tutorele fetei. Numai că Parlamentul din Paris a fost împotriva căsătoriei: a decretat că se amână până când fetița ajunge la majorat. Doi ani mai târziu, altă combinație eșua, mai rodnică încă, de vreme ce era vorba chiar

de nepoata lui Ioan al V-lea, ducele Bretaniei. În sfârșit, Gilles împlinise șaisprezece ani când bunicul său dă o mare lovitură, de astă dată încununată de succes. Prada se numește Catherine de Thouars, și în chip fericit moșiile ei din Poitou se învecinează cu domeniile baroniale de Rais. Nu prea ar fi speranțe ca tatăl să accepte această unire – la urma urmei incestuoasă, întrucât tinerii sunt veri –, dar el tocmai e plecat la război, în Champagne. La sfârșitul lui noiembrie 1420, Craon pune la cale răpirea logodnicei de către pretendentul înarmat. Gilles se amuză de expediția asta, mai curând caraghioasă decât periculoasă, și de urmările ei romanești: căsătorie secretă în afara granițelor parohiale ale celor doi soți, amenințări lipsite de consecințe din partea episcopului de Angers, intervenție la curtea de la Roma, recunoașterea greșelii, iertare, binecuvântare nupțială solemnă în biserica Saint-Maurille-de-Chalonnnes.

În scurt timp însă Gilles își dă seama că nu are nimic de așteptat de la fata asta greoaie, leneșă și obeză, care nu-i poate fi de nici un folos la vânatoare sau la turniruri, înspăimântată de arme, de cai, de vânat, într-un cuvânt de tot. Îi vor trebui